

Zrinka Babić
 ŠESTI MEĐUNARODNI FONOLOŠKI SKUP

Od 1. do 7. srpnja 1988. u austrijskom gradiću Krensu održala su se dva međunarodna skupa. Šesti fonološki skup (6th International phonology meeting) koji je trajao četiri dana i Treći morfološki skup (International morphology meeting) koji je trajao tri dana. Na njima su sudjelovali znanstvenici iz Austrije, Australije, Belgije, Brazila, Kanade, Kine, Čehoslovačke, Danske, Finske, Francuske, Grčke, Istočne i Zapadne Njemačke, Mađarske, Islanda, Iraka, Izraela, Italije, Japana, Jordana, Koreje, Kuvajta, Nizozemske, Novog Zelanda, Norveške, Poljske, Portugala, Rumunjske, Španjolske, Švedske, Švicarske, Velike Britanije, SAD, SSSR, Zimbabvea. Ja sam bila jedini sudionik iz Jugoslavije.

Teme su bile svrstane u devet grupa:

1. fonološka i fonetska obilježja
2. fonološke univerzalije, tipologija i dijakronija
3. empirijske metode u fonologiji
4. povezanost fonologije, morfologije i sintakse

5. tvorba riječi
6. infleksijska morfologija i klitike
7. računalna morfologija
8. psiholingvistička proučavanja morfologije
9. tipologija i neindoevropske morfologije

Prije skupa sudionicima je bio podijeljen zbornik sa sažecima (do jedne stranice) pozvanih predavanja i prve grupe referata (section papers). Kraće verzije (do tri stranice) referata iz druge grupe (discussion papers) tiskane su u tri broja časopisa „Wiener Linguistische Gazette“. U prvom su svesku (Supplement Beiheft 6) fonološki referati, u drugom (Supp. Beiheft 7) referati o povezanosti fonologije, morfologije i sintakse, a u trećem (Supp. Beiheft 8) morfološki referati.

Svake su se večeri održavali po jedan ili dva okrugla stola na kojima su svi zainteresirani raspravljali o tekućim problemima pojedinih jezičnih područja. Organizator svakoga od njih unaprijed se dogovorio s nekim sudionicima za kraće priloge ili izlaganja. Održano je osam okruglih stolova. Teme su bile različite:

prirodna fonologija, afrički jezici, fonološka obilježja, fonologija i afazija, računalna fonologija, morfologija i afazija, usvajanje fonologije, prirodna morfologija.

Okrugli su stolovi bili različito posjećeni, ovisno i o trenutačnoj popularnosti pojedinog problema. Npr. jedna od najposjećenijih bila je rasprava o fonološkim obilježjima jer o njima postoje tri konkurentne teorije - da su ona jednostavna, jednosložna, da su dvojna ili binarna, te da su mnogosložna.

Većinom se izlagalo na engleskom. Samo su neki referati bili na francuskom jeziku, ali je na njima bilo vrlo malo slušača. Budući da ni sudionici ostalih zemalja s tzv. svjetskim jezicima, primjerice njemačkim (jezikom domaćina), ruskim, talijanskim, nisu govorili njima, nego također engleskim. čini se da međunarodnost u fonologiji i morfologiji znači samo engleski jezik.

Navest ću izlagačke teme svih pozvanih predavača fonološkog skupa i ukratko opisati teze ponekog od njih. Naime, neki su iznijeli vlastite teorije, koje se nastavljaju, ali u po nečemu razlikuju od teorija fonologa koji se bave sličnom vrstom fonologije (npr. veza fonetike i fonologije, leksička fonologija, prozodijska fonologija, višeglasna ili autosegmentalna fonologija), a neki su uglavnom primjerom pokazali da su sljedbenici koje od suvremenih fonoloških teorija.

- Peter Ladefoged s Kalifornijskog sveučilišta u Los Angelesu - UCLA (SAD) govorio je o vezi između fonetike i fonologije navodeći da svojstva takve veze ovise o svrsi svakog jezičnog opisa. Na primjer, u fonološkom opisu jednog jezika dovoljna su samo razlikovna obilježja. Međutim, da bi se usporedili glasovi dvaju jezika, potrebna su i fonetska obilježja koja u pojedinom

jeziku nikada nisu razlikovna. Ako se pak uspoređuju samo pravila ili strukture različitih jezika, svaki se jezik može opisati univerzalnim obilježjima.

- Harry van der Hulst s Leidenskog sveučilišta, Nizozemska, u svom je izlaganju objašnjavao fonetsku i fonološku osnovu hipoteze o jednostavnim obilježjima koja se suprotstavlja teorijama s dvojnim, tj. binarnim obilježjima. Iznio je svoju verziju te teorije, koja se spominje još 1972, ali se fonolozi njome naročito bave tek posljednje četiri godine. Teorija jednostavnih obilježja smatra da je samo jedna vrijednost leksički određena, a druga je neobilježna, dakle nije fonološka.

- George Clements sa Sveučilišta Cornell, u SAD, govorio je o ciklusu zvonkosti, odnosno sonornosti i slogovnoj geometriji. On smatra da su slogovi organizirani po ciklusu zvonkosti, pa optimalni slog ima oštar uspon i postupan pad zvonkosti. Načelo raspršenja (The Dispersion Principle) zahtijeva najveću zvonkost simetrično raspodijeljenu u početnoj polovici sloga i najmanju zvonkost asimetrično raspodijeljenu u završnoj polovici sloga. Zvonkost čine tri obilježja glasa: zvonak (sonorant), približan (approximant) i zvučan (vocaloid). Postavlja i hipotezu o vrednovanju slogovne složenosti (The Syllable Complexity Hierarchy). Ta nova teorija pokušava objasniti neka univerzalna slogovna načela.

- Pier Marco Bertinetto s Visoke škole u Pisi - Scuola Normale Superiore (Italija), govorio je o sreći i očaju koje čovjek doživljava baveći se eksperimentalnom fonologijom, zapravo o uspješnim pokusima koji opravdavaju neke fonološke teorije i pokusima koje ne daju nikakav dokaz o ispravnosti željene fonološke teorije, iako ih neki istraživači ipak smatraju potvrdom

svojih postavka.

- Anne Culter iz Centra za primijenjenu psihologiju u Cambridgeu - MRC Applied Psychology (Velika Britanija), govorila je o ulozi fonologije u psiholingvističkim istraživanjima, koja se služe metodologijom eksperimentalne psihologije pa prvenstveno osvjetljavaju spoznajne procese, lingvističke samo neizravno. Oprimjerila je svoje izlaganje istraživanjem prijelaznih razina između ulaznog govornog signala i leksikona, čije se postojanje dokazuje, a onda se objašnjenje da su to fonološke razine pokazuje najboljim.

- Jorgen Rischel s Kopenhaškog sveučilišta (Danska) govorio je o zemljopisnim obilježjima i univerzalnim dijakronijskim fonetskim obilježjima, prvenstveno na primjeru tonogeneze (promjene razlikovnosti inicijalnih konsonanata u tonsku razlikovnost). Iako je neki istraživači smatraju čistim dokazom da glasovne promjene ovise o univerzalnim fonetskim zakonima, prema kojima je nakon zvučnih okluziva početna visina tona niža nego iza bezvučnih, Rischel pokazuje da problemi u objašnjenju tonogeneze proizlaze iz zanemarivanja činjenice da se ona prvenstveno javlja u jugoistočnoj Aziji.

- Theo Vennemann s Münchenskog sveučilišta (SR Njemačka) govorio je općenito o teorijskim postavkama fonološke dijakronije i fonoloških tipologija. Osim toga, izvjestio je o najnovijim istraživanjima o ulozi fonoloških univerzalnosti i tipologiji fonoloških promjena u lingvističkoj rekonstrukciji.

- Bjorn Lindblom s Teksaškog sveučilišta u Austinu (SAD) govorio je u svom referatu o varijacijsko-odabranim modelima u proučavanju fonetike i fonologije, dokazujući da kvantitativna teorija jezične varijacije i odabira

objašnjava bitne fonetske osobine konsonantskih i vokalskih odsječaka (za razliku od nekih drugih teorija koje pojave prvenstveno opisuju). Navodi da je jedno od bitnih organizacijskih načela veličina inventara. Računalskim je pokusima pokazivao da su ograničenja izvedbenih načela bitna u količinskoj strukturi, odnosno da formalne fonološke osobine (organizacija u obilježja, odsječke, slogove) proizlaze kao logična posljedica te teorije.

- Jolm Kelly sa Slobodnog sveučilišta York govorio je o Firthovskoj fonologiji. Naveo je da je ona samo dio šireg proučavanja jezika i jezičnog ponašanja, budući da je Firth jezik prvenstveno smatrao vrstom djelatnosti povezano s ostalim djelatnostima pojedinca u zajednici. U Firthovoj teoriji pronalazi začetke mnogih fonoloških teorija.

- Geert Booij sa Slobodnog sveučilišta u Amsterdamu (Nizozemska) govorio je o vezi leksičke fonologije, koja opisuje veze fonologije, morfologije i sintakse i prozodijske fonologije, koja prikazuje fonološku hijerarhijsku strukturu. Dokazivao je da se derivacija prozodijske strukture mora djelomično zbivati unutar leksikona, da se trebaju ograničiti pravila koja se istovremeno odnose na morfonološku i prozodijsku strukturu.

- Jonathan Kaye iz londonske Škole za orijentalne i afričke studije (Velika Britanija) govorio je o vezi leksičke fonologije i teorijama fonoloških fenomena na primjerima iz različitih, nepovezanih jezika. Dokazivao je da je nužan transformacijski ciklus i načelo stroge cikličnosti, a da ostala strukturiranja u fonološkoj sastavnici nisu.

U ostalima je izlaganjima bilo različitih tema, neka su od njih na primjerima iz pojedinačnih jezika primje-

njivala različite suvremene fonološke teorije, katkada i usporedno, da bi upozorila na prednosti ili nedostatke različitih pristupa. Prije predavanja pozvanih stručnjaka i nekih izlagača iz prve grupe referata slušači su dobivali tiskane tvrdnje, navode, primjere pomoću kojih su izlaganja mogli znatno bolje pratiti i biti spremniji za raspravu.

Stručni je dio skupa bio izuzetno dobro organiziran.

Manje bi se zamjerke mogle naći u pratećim djelatnostima. Za vrijeme skupa bile su izložene fonološke i morfološke knjige i časopisi na engleskom (američki i britanski izdavači) i

njemačkom jeziku. Međutim, njihov je izbor bio preskroman za tako značajan međunarodni skup, a k tome se izložena djela nisu mogla kupiti, već samo naručiti izravno od izdavača.

Skupovi su bili vrlo uspješni, to se vidi po imenima i broju sudionika iz raznih svjetskih zemalja, po broju slušača, po trajanju rasprava koje su se nastavljale nakon službenog vremena, po susretima među sudionicima, koje je olakšalo malo mjesto kao Krems, a naročito po raspravama na okruglim stolovima, koje su katkada trajale dugo u noć.